

Prosiect y 'Ddraig Goch'

Estyniad Rheilffordd Llyn Tegid

THE BALA LAKE
RAILWAY TRUST

Diogelu ein gorffennol i gyfoethogi ein dyfodol

Ein prospectws ar gyfer twf dan arweiniad treftadaeth.

Tachwedd 2025

Rheilffordd Llyn Tegid: Diogelu ein gorffennol i gyfoethogi ein dyfodol; cyflwyniad i brosiect y 'Ddraig Goch'.

Julian Birley BEM, Chairman of the Bala Lake Railway Trust

Mae Rheilffordd Llyn Tegid wedi bod yn rhan annwyl o dreftadaeth ein rhanbarth ers amser maith – symbol parhaol o ysbryd cymunedol, gwydnwch a balchder. Ers degawdau, mae wedi dod â llawenydd i ymwelwyr, wedi cefnogi busnesau lleol, ac wedi cysylltu cenedlaethau trwy ei rhythm ysgafn ar hyd glannau Llyn Tegid. Heddiw, rydym yn sefyll mewn cyfnod hollbwysig yn ei stori.

Mae'r prospectws hwn yn nodi ein gweledigaeth i ymestyn y rheilffordd i galon tref Bala – prosiect trawsnewidiol a fydd yn darparu buddion cymdeithasol ac economaidd parhaol. Yn fwy na dim ond gosod trac, mae hyn yn ymwneud â gosod sylfeini ar gyfer dyfodol cryfach a mwybywiog. Bydd yr estyniad yn dod â'r rheilffordd o fewn pellter cerdded i siopau, caffis ac atyniadau diwylliannol y Bala, gan hybu nifer yr ymwelwyr, creu swyddi, ac anadlu bywyd newydd i'n stryd fawr.

Mae'r prosiect hwn wedi'i fodelu ar Ddatblygiadau Rheilffordd Treftadaeth llwyddiannus eraill, felly rydym yn gwybod y bydd yn dod â'r manteision hyn.

Ond yr hyn sy'n gwneud y prosiect hwn yn wirioneddol arbennig yw'r ffordd y mae wedi'i lunio gan bobl Bala. Mae gwirfoddolwyr, trigolion a busnesau lleol wedi dod ynghyd ag angerdd a phwrpas, gan ddangos yr hyn y gellir ei gyflawni pan fydd cymuned yn arwain ei hadfywiad ei hun. Mae eu hymrwymiad eisoes wedi cyflawni cynnydd rhyfeddol; nawr, gyda'r buddsoddiad cywir, gallwn gwblhau'r daith.

Rydym yn eich gwahodd i ymuno â ni i wireddu'r weledigaeth hon. Nid prosiect trafnidiaeth yn unig yw Estyniad Rheilffordd Llyn Tegid – mae'n gatalydd ar gyfer adnewyddiad gwledig, yn ddatblygiad odreftadaeth, ac yn dyst i'r hyn y gall cymunedau ei gyflawni pan roddir y cyfle iddynt.

Gyda'n gilydd, gadewch i ni ddod â'r rheilffordd adref i'r Bala.

The Bala Lake Railway has long been a cherished part of our region's heritage—an enduring symbol of community spirit, resilience, and pride. For decades, it has brought joy to visitors, supported local businesses, and connected generations through its gentle rhythm along the shores of Llyn Tegid. Today, we stand at a pivotal moment in its story.

This prospectus sets out our vision to extend the railway into the heart of Bala town—a transformative project that will deliver lasting social and economic benefits. More than just laying track, this is about laying foundations for a stronger, more vibrant future. The extension will bring the railway within walking distance of Bala's shops, cafés, and cultural attractions, boosting footfall, creating jobs, and breathing new life into our high street.

This project is modelled on other successful Heritage Railway Developments, so we know it will bring these benefits.

What makes this project truly special is the way it has been shaped by the people of Bala. Volunteers, residents, and local businesses have come together with passion and purpose, demonstrating what can be achieved when a community leads its own regeneration. Their commitment has already delivered remarkable progress; now, with the right investment, we can complete the journey.

We invite you to join us in realising this vision. The Bala Lake Railway Extension is not just a transport project—it's a catalyst for rural renewal, a celebration of heritage, and a testament to what communities can achieve when given the opportunity.

Together, let's bring the railway home to Bala.

Cynnwys

1. Amdano ni	4	Creu Lleuedd a Chymuned	22
2. Rheilffordd Llyn Tegid	5	Cysylltedd a mynediad	23
Rheilffordd Llyn Tegid	5	Buddion drwy gydol y flwyddyn	24
Effaith ar y gymuned	6	5. Cyflawni	25
Y Bala yn ei gyd-destun	7	Cynllun Cyflawni	25
Heriau Personol	8	Gofynion Ariannu	26
3. Prosiect y 'Ddraig Goch'	10	6. Crynodeb	27
Gweledigaeth y prosiect	10	Gair olaf gan ein cadeirydd	27
Cynigion y prosiect	11		
Cyfnodau'r prosiect	12		
Cyfleoedd yn y dyfodol	13		
Cefnogaeth gymunedol	14		
4. Achos Buddsoddi	15		
Effaith Prosiect y 'Ddraig Goch'	15		
Ffit Strategol	17		
Achos dros newid	18		
Cyfle economaidd	19		
Rheilffordd Dreftadaeth: buddsoddiad profedig	20		
Astudiaethau achos	21		

1 Amdano ni

Amdanom ni

Rheilffordd Llyn Tegid

Prosiect y 'Ddraig Goch'

Achos Buddsoddi

Cyflawni

Crynodeb

Mae Rheilffordd Llyn Tegid yn rheilffordd gul dreftadaeth gyda golygfeudd sy'n rhedeg ar hyd glannau deheuol y llyn, cyrchfan i tua 34,000 o ymwelwyr bob blwyddyn.

Sefydlwyd Ymddiriedolaeth Rheilffordd Llyn Tegid i hyrwyddo addysg a i ddysgu er budd y cyhoedd trwy gadw, adfer, cynnal a chadw ac arddangos locomotifau y rheilffordd stêm ac gweddillt arteffactau rheilffordd eraill. Mae'n darparu cyfleusterau ar gyfer eu cadw'n ddiogel a'u harddangos a darparu gwybodaeth ac addysg am hanes y locomotifau hyn ac arteffactau rheilffordd eraill sy'n gysylltiedig yn uniongyrchol â diwydiant llechi Gogledd Cymru, ac yn enwedig rhanbarthau Dinorwig a Penrhyn a'r rhai o amgylch tref Blaenau Ffestiniog.

Yn y cyd-destun hwn rydym yn gweithio'n agos gyda Rheilffordd Llyn Tegid, y cwmni gweithredu rheilffyrdd, i gyflawni ein hamcanion elusennol.

Ymddiriedolwyr Rheilffordd Llyn Tegid

Julian Birley
BEM
Cadeirydd

Christina Kennedy
Cyllid a Llywodraethwr

Roger Hine
Gweinyddwr

Toby Watkins
Grantiau a Codi
Arian

2 Rheilfordd Llyn Tegid

Amdanom ni

Rheilffordd Llyn Tegid

Prosiect y 'Ddraig Goch'

Achos Buddsoddi

Cyflawni

Crynodeb

Rheilffordd Llyn Tegid

Bydd dod â'r Rheilffordd Llyn Bala yn ôl i'r Bala yn cael effaith drawsnewidiol ar y dref.

Cyflwyniad

Mae Rheilffordd Llyn Tegid yn rheilffordd gul gyda golygfa treftadaeth sy'n rhedeg ar hyd lan ddeheuol y llyn. Ar hyd llwybr 4.5 milltir (7.2 km), mae'r rheilffordd yn cynnig taith awr o hyd drwy Barc Cenedlaethol Eryri, gyda golygfeydd godidog o Arenig Fawr, Aran Benllyn, ac Aran Fawddwy.

Mae'r llinell yn dechrau yn Llanuwchllyn ac ar hyn o bryd mae'n terfynu ym Mhen-y-Bont, milltir o dref y Bala.

Mae arosfannau canolradd yn cynnwys Glan Llyn Halt, Llangower—Ile gall ymwelwyr gael mynediad at lan y llyn—a Halfan Bryn Hynod sydd bellach wedi cau. Mae'r rheilffordd yn gartref i y casgliad mwyaf o locomotifau chwarel gul hanesyddol a adeiladwyd ar gyfer diwydiant llechi Gogledd Cymru.

Bob blwyddyn, mae'r rheilffordd yn croesawu miloedd o ymwelwyr, gan wasanaethu fel atyniad i dwristiaid a thirnod diwylliannol. Fodd bynnag, mae ei bellter o ganol tref y Bala yn golygu nad yw ei heffaith economaidd lawn yn cael ei gwireddu.

2 Rheilffordd Llyn Tegid

Effaith gymunedol

Swyddi: Mae'r rheilffordd yn cyflogi 4 staff FTE a 16 staff tymhorol yn ein caffi a'n siop. Yn aml, pobl ifanc, lleol yw'r rhain sy'n dod i mewn i'r byd gwaith am y tro cyntaf.

Gwirfoddolwyr: yn 2024, cwblhaodd ein gwirfoddolwyr 1,214 o sifftiau; sy'n cyfateb i 10,000 awr o gefnogaeth – cyfanswm o £200,000 o'u hamser.

Sgiliau: Rydym yn cynnig cyfleoedd hyfforddi i bobl ifanc a hen; o israddedigion sydd eisiau profiad uniongyrchol o beirianeg, myfyrwyr profiad gwaith, a pheirianwyr dylunio profiadol o bob oedran sy'n eisiau rhoi yn ôl i'r gymuned.

2 Rheilffordd Llyn Tegid

Bala yn ei chyd-destun

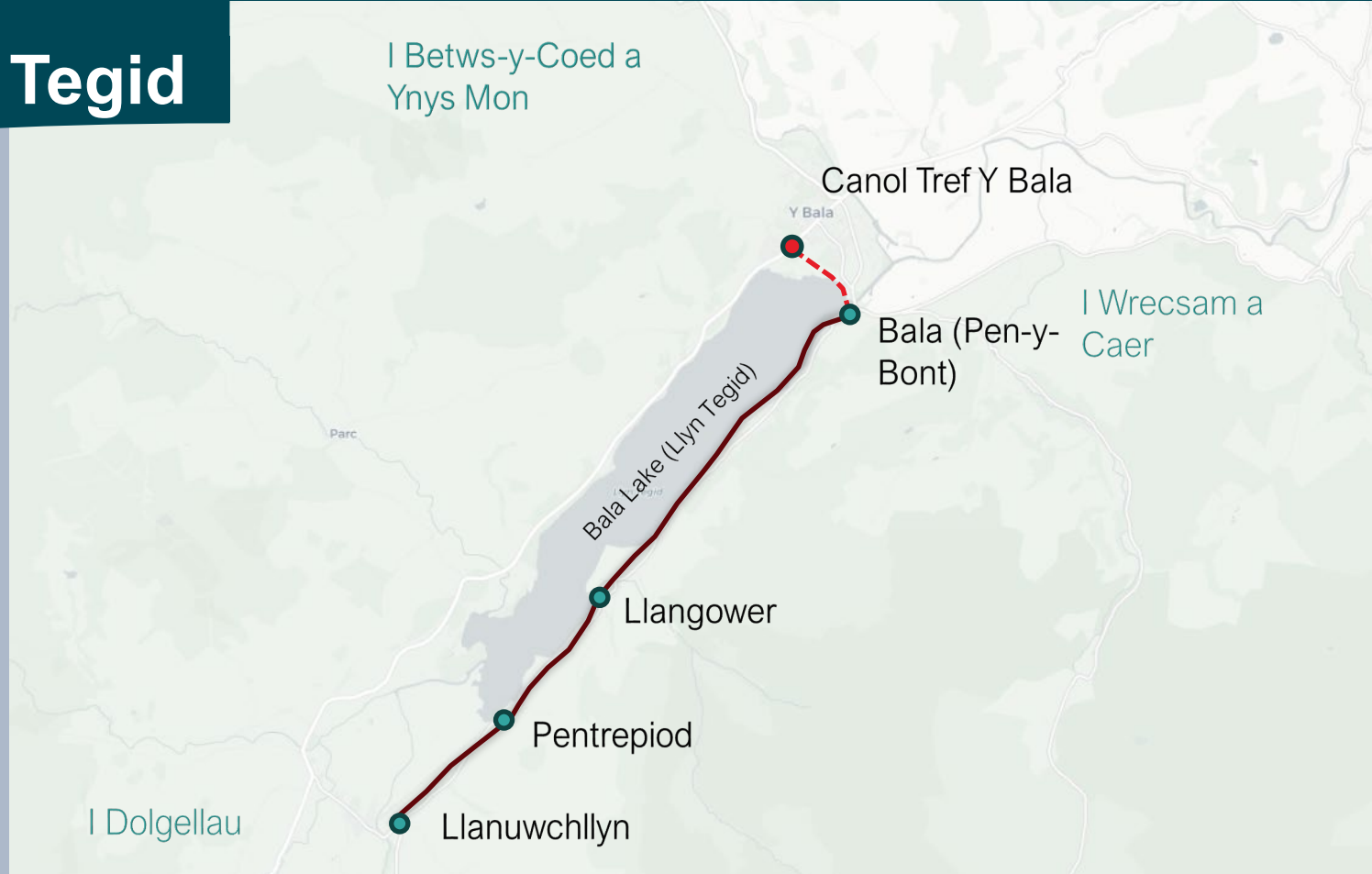
Mae Bala yn dref farchnad hanesyddol wedi'i lleoli yn nwyrain Gwynedd, ac yn ffinio gyda ffin Ddinbych a Chonwy. Mae Bala yn rhan o Barc Cenedlaethol Eryri ac mae'r tirwedd yn amgylchynu'r dref a'r llyn enwog ac wedi ei ddynodi'n Dirwedd hanesyddol. Mae'r dref wedi'i lleoli ar ben gogleddol y llyn, y llyn naturiol mwyaf yng Nghymru, ac mae'n elwa o dirwedd trawiadol gyda golygfa o dirwedd Penllyn a mynyddoedd yr Aran, yr Arenig, a'r Berwyn.

Mae Bala yn elwa o gysylltiad ffyrdd da ag threfi allweddol eraill gan gynnwys Dolgellau, Pwllheli, Porthmadog, Bangor a Chaernarfon. Ymhellach i ffwrdd mae'r A494 yn cysylltu â chyrchfannau pellach gyda help yr A470, gan gynnwys Caer a Wrecsam.

Mae'r llyn yn ased hamdden a thwristiaeth sylweddol ac yn denu miloedd o ymwelwyr bob blwyddyn.

Er gwaethaf ei gryfderau niferus mae Bala yn dioddef o ddiffyg tai fforddiadwy i bobl leol, a phrinder swyddi llawn amser a chyflog uchel. Mae mynediad at gyfleoedd yn cael ei rwystru gan ei belter daearyddol o aneddau mawr, a rhwydwaith trafniadaeth gyhoeddus gwael nad yw'n cynnig yr amllder, yr amseroedd gwasanaeth na'r dibynadwyedd sydd eu hangen ar bobl.

I Betws-y-Coed a
Ynys Mon

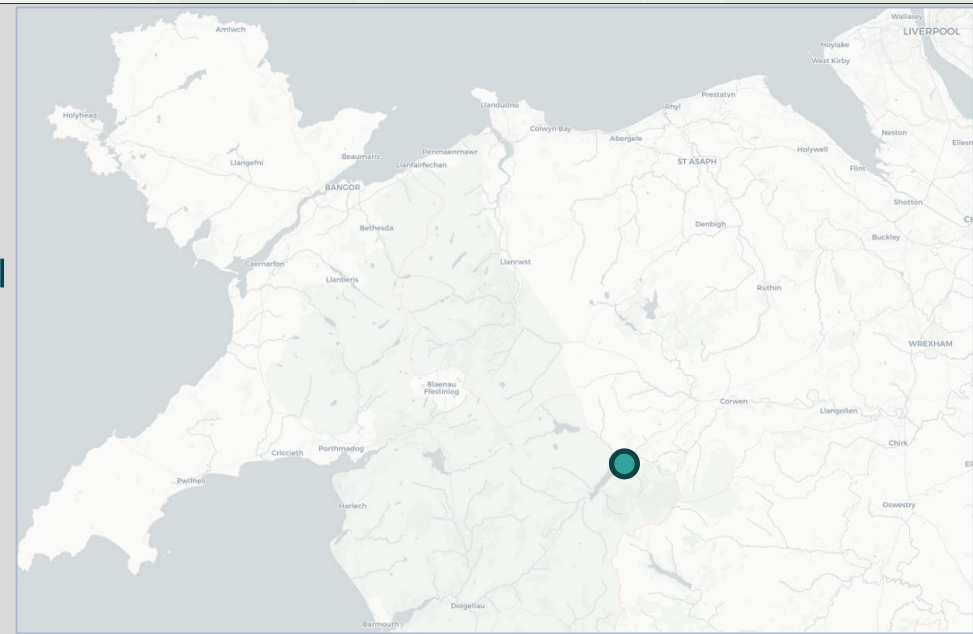

Poblogaeth o 2,000

72.5% yn siarad Cymraeg
fel iaith gyntaf

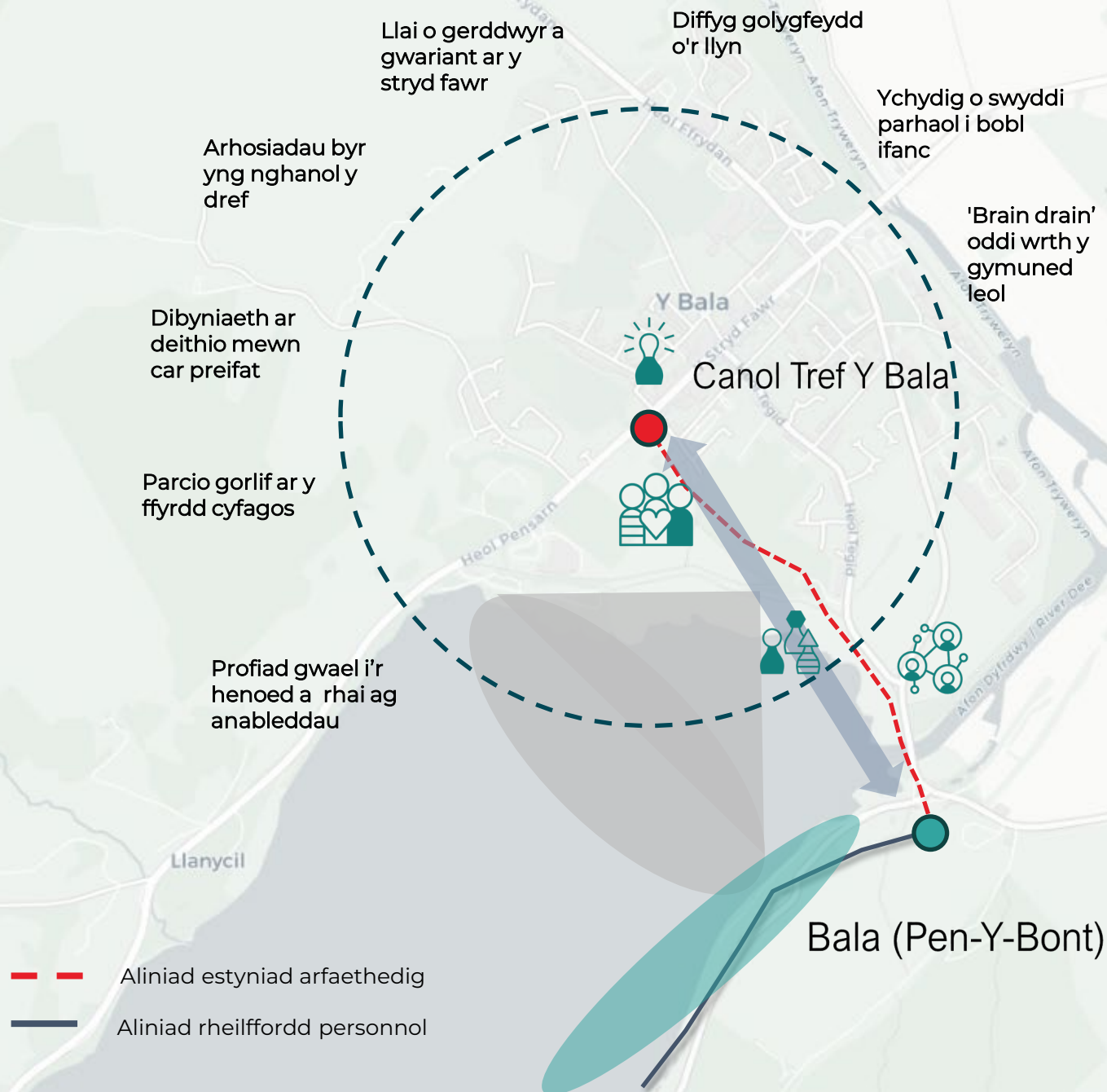
O fewn Parc Cenedlaethol
Eryri mae

Cyrchfan chwaraeon dŵr
bwysig a chanolfan ar
gyfer dringo, heicio a
beicio yn y rhanbarth.

Heriau Personol

Mae potensial y dref yn cael ei ddal yn ôl gan bellter y rheilffordd i ganol y dref.

Mae sawl her a chyfle y mae'r estyniad yn ceisio mynd i'r afael â nhw:

Tystiolaeth o gyfleoedd economaidd a gollwyd o estyniadau mewn rheilffordd eraill a ddarparodd fuddion economaidd diamheuol i'r gweithredwr y rheilffordd, lleoliad y derbynnydd a'i noddwyr ac ymwelwyr. Byddai'r estyniad yn cyd-fynd yn union â chyflawni buddion economaidd sydd ar goll ar hyn o bryd i'r tri buddsoddwr posibl. Bydd gwella'r cyswllt â'r dref yn arwain at fuddion cymunedol / busnes ychwanegol sylweddol.

Mynediad er gwaethaf presenoldeb terfynfa Pen-y-bont, y realiti yw bod y trên ar hyn o bryd yn rhedeg i 'dir neb' effeithiol. Nid oes unrhyw gyfleusterau (ar wahân i loches) ym Mhen-y-bont gan ei fod yn stopio cyn y dref gan wneud mynediad i'r dref yn heriol ar droed. Mae'r angen i barcio ym Mhen-y-bont yn arwain at broblemau parcio mawr.

Creu lle Mae rhwystrau naturiol ar hyd ymyl ddwyreiniol y llyn sy'n atal golygfeydd llawn a di-rwystr o'r llyn. Mae'r rhwystrau naturiol hyn hefyd wedi'u 'gwarchod' ac felly maent yn anodd eu tynnu.

Tymhorol mae'r ffocws presennol ar weithgareddau glan y llyn sydd yn golygu bod tymor yr ymwelwyr yn tueddu i ganolbwyntio ar gyfnodau'r haf.

2 Rheilffordd Llyn Tegid

Mae patrymau sefydledig a cyfle cyfyngedig, seilwaith wedi'i rannu, a chysylltedd gwael yn parhau'r status quo, gan atgyfnerthu rhwystrau i fedru gynyddu. Bydd buddsoddi yn yr estyniad yn helpu i dorri'r cylch hwn; mynd i'r afael â'r heriau cyfredol i gefnogi 'cylch rhinweddol' yn ddwif.

Diffyg swyddi llawn amser
â chyflog uchel, 'draen
dawn' o gymunedau lleol.

Mwy yn gwario ac yn creu
cyfleoedd swyddi llawn
amser.

Llai o bobl yn
teithio i ganol y
dref

System drafnidiaeth
gyhoeddus gwael.

Mwy o bobl yn
teithio,
ac yn arhos yng
nghanol y dref

Galw cynyddol /
newid ffordd o
deithio.

Mwy o deithiau
mewn car a llai
o deithiau i
ganol tref y Bala

Cysylltedd
gwael â chanol y
dref

Galw cynyddol /
newid ffordd o
deithio.

Gwasanaeth
rheilffordd
uniongyrchol
i ganol y dref.

Heddiw

Dyfodol

Gweledigaeth y prosiect

Bydd dod â'r BLR yn ôl i'r Bala yn cael effaith drawsnewidiol ar y dref.

Gweledigaeth

Mae Estyniad Rheilffordd Llyn Bala yn weledigaeth feiddgar i ailgysylltu tref Y Bala â'i rheilffordd hanesyddol—gan ddod â'r lein i ganol y dref am y tro cyntaf mewn dros hanner canrif. Mae hyn yn fwy na chynllun trafnidiaeth; mae'n brosiect adfywio dan arweiniad y gymuned a fydd yn darparu buddion pendant i bobl leol, busnesau ac ymwelwyr fel ei gilydd.

Yn ei hanfod, mae'r estyniad yn ceisio creu cyswllt di-dor rhwng y rheilffordd dreftadaeth bresennol a stryd fawr fywiog posibl y Bala. Mae'r derfynfa bresennol ym Mhen-y-Bont, filltir o'r dref, gyda'r rheilffordd yn stopio ychydig o ymyl y Bala. Ein cynllun yw ymestyn y llinell tua 1.2 cilometr, gan groesi Afon Dyfrdwy a therfynu mewn gorsaf newydd yng nghanol y dref.

Bydd hyn yn trawsnewid y rheilffordd o atyniad gwledig yn borth deinamig—gan groesawu ymwelwyr yn uniongyrchol i'r Bala ac annog archwilio ei siopau, ei bwytaï a'i thirnodau diwylliannol.

- Adeiladu gorsaf newydd yng nghanol tref y Bala, wedi'i chynllunio i ategu cymeriad a threftadaeth y dref.
- Gosod seilwaith traciau, croesi'r bont dros Afon Dyfrdwy.
- Gwell cyfleusterau i ymwelwyr, arwyddion a gwelliannau hygyrchedd i sicrhau bod y rheilffordd yn gwasanaethu pob aelod o'r gymuned.
- Gwelliannau tirlunio ac amgylcheddol i gadw harddwch yr ardal gyfagos.

Mae Ymddiriedolaeth Rheilffordd Llyn Bala, gyda chefnogaeth tîm ymroddedig o wirfoddolwyr a rhanddeiliaid lleol, eisoes wedi sicrhau tir, datblygu cynlluniau peirianeg a chodi arian sylweddol gwerth £1.75m drwy ymdrechion ar lawr gwlad.

Mae'r achos economaidd yn gymhellol. Bydd yr estyniad yn cynyddu nifer yr ymwelwyr yn y dref, yn ymestyn yr amser aros, ac yn cefnogi busnesau lleol trwy gynyddu nifer yr ymwelwyr.

uniongyrchol ac yn anuniongyrchol, yn cynnig cyfleoedd hyfforddi, ac yn cryfhau safle'r Bala fel cyrchfan ar gyfer twristiaeth dreftadaeth.

Yn hollbwysig, bydd hefyd yn meithrin cysylltiad dyfnach rhwng y rheilffordd a'r gymuned y mae'n ei gwasanaethu—gan ei gwneud nid yn unig yn atyniad i ymwelwyr, ond yn rhan fyw ohunaniaeth y Bala.

Credwn fod y prosiect hwn yn cyd-fynd yn berffaith â blaenoriaethau cenedlaethol a rhanbarthol ar gyfer datblygu gwledig, twristiaeth gynaliadwy, a grymuso cymunedau. Mae'n cynnig cyfle prin i fuddsoddi mewn cynllun sy'n 'barod i'w ddefnyddio', wedi'i gefnogi'n lleol, ac yn gyfoethog o ran gwerth cymdeithasol.

Mae ein gweledigaeth yn glir: dod â'r rheilffordd adref i'r Bala, a thrwy wneud hynny, i ddatgloi pennod newydd o gyfle, balchder, a ffyniant i'r dref a'i phobl. Rydym yn eich gwahodd i fod yn rhan o'r daith hon.

3 Prosiect y 'Ddraig Goch'

Cynigion y prosiect

Ein cynllun yw i ymestyn y llinell tua 1.2 cilomedr, gan groesi Afon Dyfrdwy a gorffen mewn gorsaf newydd yng nghanol y dref.

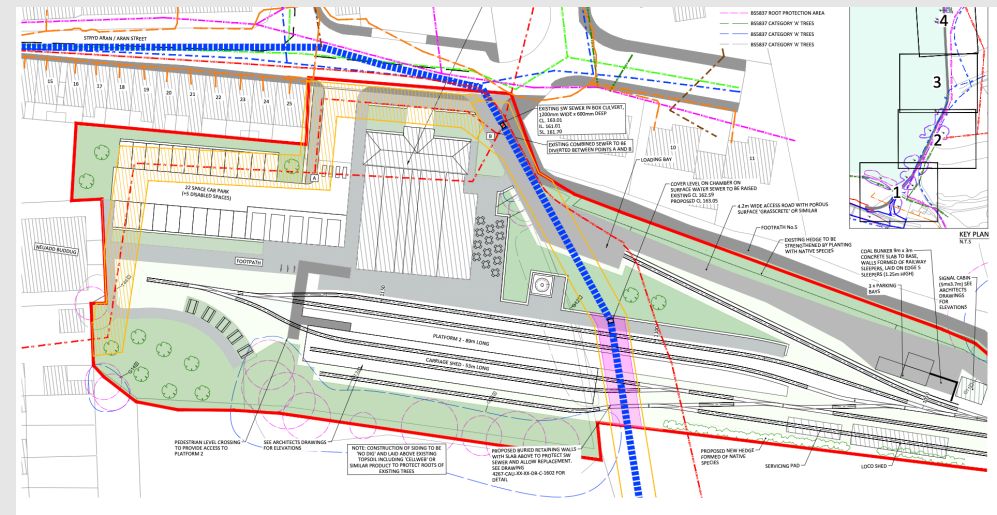
Bydd hyn yn trawsnewid y rheilffordd o atyniad gwledig i borth deinamig—gan groesawu ymwelwyr yn uniongyrchol i'r Bala ac annog archwilio ei siopau, ei bwytai, a'i thirnodau diwylliannol.

Yn 2024, rhoddwyd caniatâd cynllunio llawn ar gyfer y cynllun, gan gynnwys:

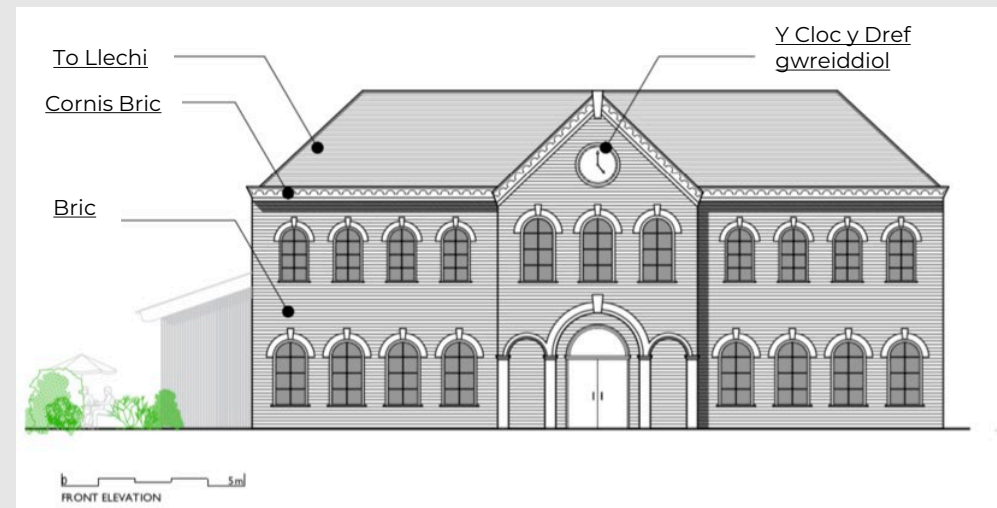
- Adeiladu gorsaf newydd yng nghanol tref y Bala, wedi'i chynllunio i ategu cymeriad a threftadaeth y dref.
- Gosod seilwaith y trac, gan gynnwys pont dros Afon Dyfrdwy
- Gwellu cyfleusterau ymwelwyr, arwyddion, a gwelliannau hygyrchedd i sicrhau bod y rheilffordd yn gwasanaethu pob aelod o'r gymuned.
- Gwelliannau tirlunio ac amgylcheddol i gadw harddwch yr ardal gyfagos.

Ar ôl derbyn caniatâd cynllunio llawn, mae gennym nifer o gamau dilynol i wireddu ein huchelgais. Rydym wedi nodi pum cam cyflawni; pob un angen cyllid. Mae'r diagram dros y dudalen yn nodi pob un o'r pum cam a'r gofyniad cyllido angenrheidiol.

Mae dadansoddiad a gynhaliwyd ar ran yr ymddiriedolaeth yn dangos, trwy gynyddu twf teithwyr, cyfeirio twristiaeth bresennol i ganol y dref, ac annog arosiadau hirach a gwariant mwy yn lleol, y byddai cynnydd blynyddol mewn GVA yn darparu enillion ar fuddsoddiad o fewn 10 mlynedd.

Mae'r gwaith yn cynnwys adeiladu sied gerbydau a blwch signal newydd.

Bydd yr adeilad gorsaf newydd yn darparu caffi, lle cymunedol, toiledau cyhoeddus, canolfan gwybodaeth i dwristiaid, a siop i'r dref; 'canolbwynt a hwb' i'r dref.

3 Prosiect y 'Ddraig Goch'

Amdanom ni

Rheilffordd Llyn Tegid

Prosiect y 'Ddraig Goch'

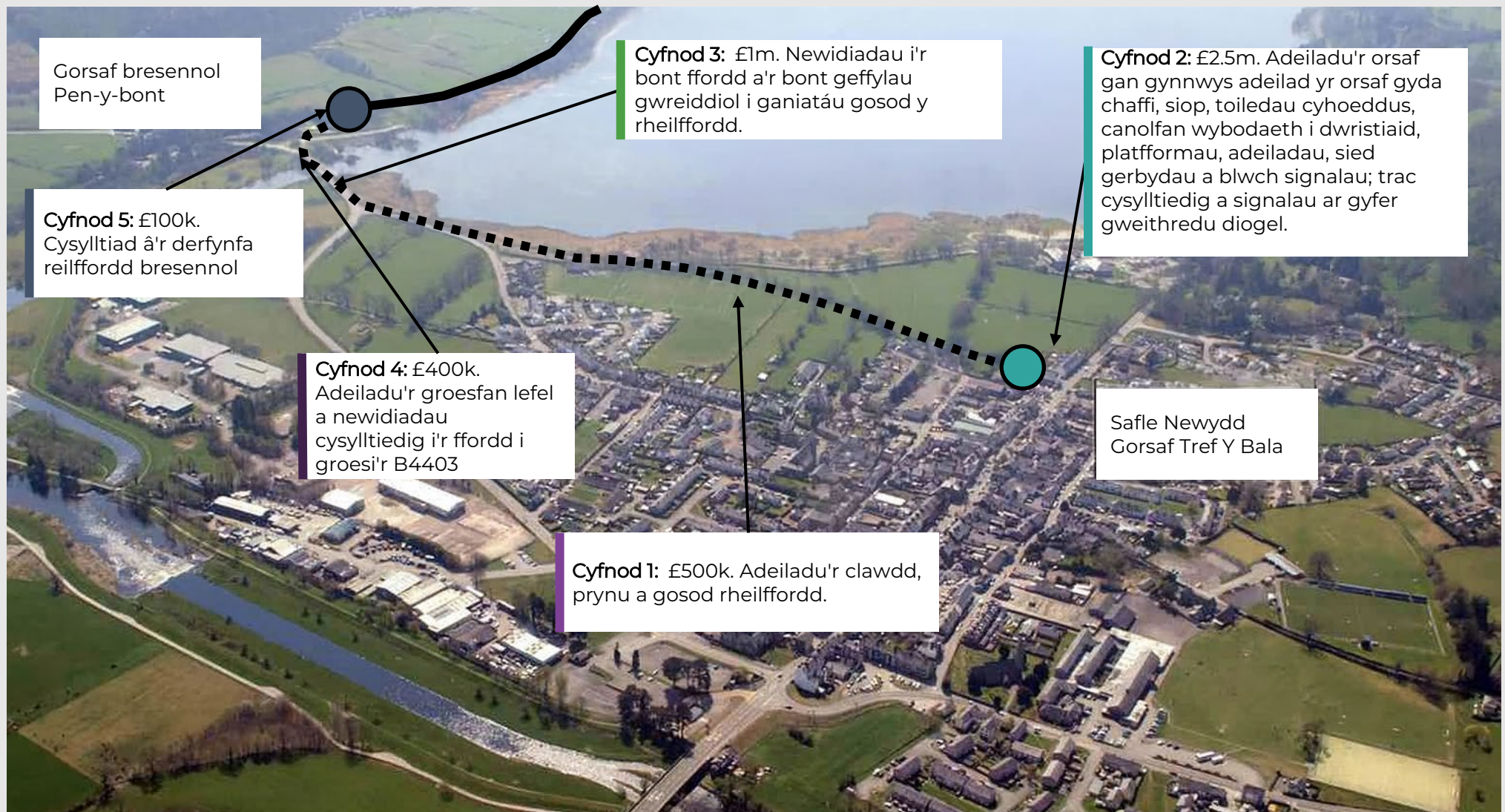
Achos Buddsoddi

Cyflawni

Crynodeb

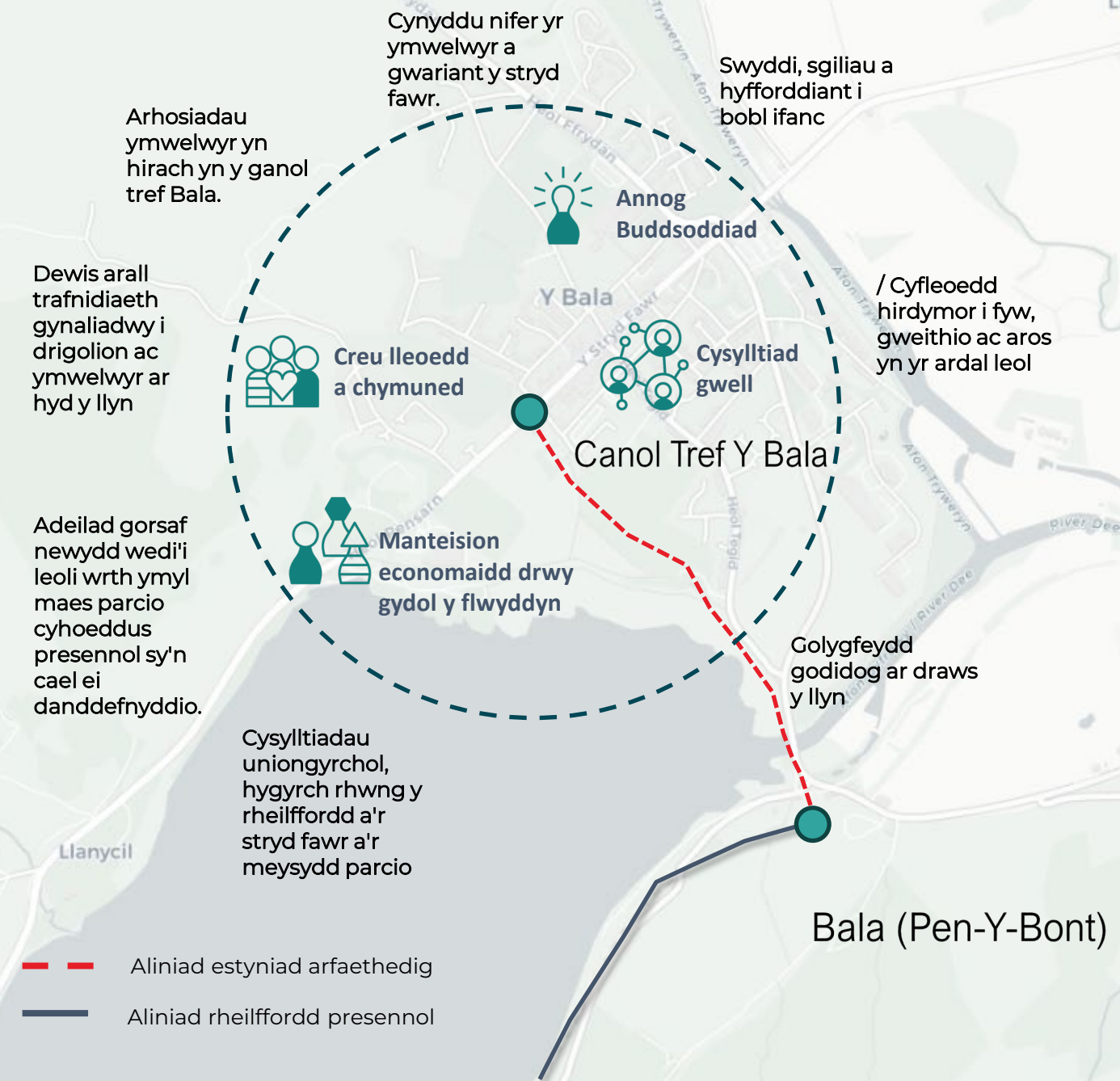
Cyfnodau'r prosiect

Bydd cyflawni'r estyniad yn cael ei rannu'n bum cyfnod.

Cyfleoedd yn y dyfodol

Drwy ddod â'r derfynfa i'r dref, gallwn wireddu'r potensial hwn a chyflawni newid cadarnhaol parhaol.

Am yr hanner canrif diwethaf, mae'r rheilffordd wedi dod i ben yn ei therfynfa anghysbell bron i filltir y tu allan i'r dref. Bydd yr estyniad yn dod â'r rheilffordd yn syth i stryd fawr y Bala ar hyd glan ogleddol y llyn gan roi un o'r golygfeydd gorau o drên yn unrhyw le yn y DU i ymwelwyr.

Credwn fod estyniad y rheilffordd yn hanfodol i wireddu'r cyfle yn y Bala. Bydd gan yr estyniad byr hwn effaith drawsnewidiol. Mae dadansoddiad, a phrofiad, yn dangos bod llinellau rheilffordd treftadaeth yn creu swyddi, yn cryfhau hunaniaeth ddiwylliannol, yn datblygu sgiliau ac arbenigedd lleol, ac yn cyfrannu'n sylweddol at economïau lleol. Yma gall ddarparu trafniad gynaliadwy rhwng aneddiadau, gan gael pobl i ganol tref y Bala heb yr angen i fynd yn y car.

I ymwelwyr, bydd yn cynnig lle naturiol i gychwyn eu teithiau; gan ganiatáu iddynt barcio mewn meysydd parcio presennol yng nghanol y dref, gan osgoi parcio gorlif ar ffyrdd lleol cyfagos a'r anghyfleustra a'r perygl diogelwch y gall hynny ei greu.

Bydd hyn ynghyd â chynnydd yn nifer y twristiaid, yn ei dro, yn gyrru cynnydd mewn nifer yr ymwelwyr ac amseroedd aros yng nghanol y dref; annog pobl i aros – a gwario – yn y Bala.

Bydd yr estyniad hefyd yn creu swyddi newydd – yn ystod y cyfnod adeiladu a gweithredu – ac yn darparu cyfleoedd sgiliau a hyfforddiant gwerthfawr sydd eu hangen yn fawr sy'n annog pobl leol i aros a byw yn y gymuned.

Dyma pam mae prosiect y Ddraig Goch yn cael gymaint o gefnogaeth.

Cefnogaeth Cymunedol

“Cael y rheilffordd i ddod i'r Bala fydd y peth gorau i'r dref ers 200 mlynedd”

Y Cynghorydd Sir Dilwyn Morgan

“Byddai’n sicr o wella’r rheilffordd a thref y Bala”

“Syniad da iawn. Mae rheilffyrdd sydd wedi’u cadw bob amser yn dod â arian i’r ardal”

“Syniad ardderchog – mae angen mwy o atyniadau o werth hanesyddol”.

“Byddai’n annog diwrnod llawn yn lle hanner diwrnod yn yr ardal”.

“pe bai wedi bod yn hawdd cyrraedd canol y dref yna byddai wedi dod oddi ar y trê a chael cinio yno yn lle taith gron ar unwaith”

“rydym bob amser wedi meddwl bod y diffyg i’r dref yn siom”

Effaith Prosiect y 'Ddraig Goch'

Bydd yr estyniad yn cefnogi hygyrchedd, yn hyrwyddo teithio cynaliadwy, yn rheoli effeithiau ymwelwyr yn well, ac yn gwarchod diwylliant Cymru

Effaith y Prosiect

Mae manteision posibl y cynllun yn niferus ac yn cyd-fynd yn dda â pholisïau cenedlaethol a lleol. Maent yn ymateb yn uniongyrchol i'r heriau allweddol sy'n wynebu'r dref ac yn cefnogi nodau economaidd, amgylcheddol a diwylliannol.

Mae ein hachos yn gryf. Rydym wedi cael ein nodi fel rhan o Gynllun Creu Lle a Chymuned y Bala. Rydym yn nodi yma natur gymhellol yr achos dros fuddsoddi ar draws pedwar maes thema allweddol. Rydym yn dwyn ynghyd farn ac adborth ein cymuned, dealltwriaeth o gryfderau a gwendidau'r BLR a'r Bala ei hun, amcanion polisi cenedlaethol a lleol ac astudiaethau achos rheilffordd dreftadaeth.

Credwn y gall y cynllun hwn gael effaith ddofn ar bobl o bob oed a gallu; gan ddarparu pecyn o fanteision a chyfleoedd a fydd yn cael effaith barhaol a chadarnhaol ar ein cymuned.

Gweithgaredd Economaidd

Disgwylir i fynediad gwell a mwy o ymwelwyr fydd yn golygu gwariant uwch yn siopau, caffis a bwytai'r Bala - gan gefnogi busnesau lleol ac annog buddsoddiad newydd.

Creu lleoedd a chymuned

Bydd yr orsaf newydd yn gwasanaethu fel man cyrraedd croesawgar, gan arddangos Llyn Tegid yn weledol ac atgyfnerthu rôl y Bala fel cyrchfan allweddol o fewn Ardal Llynnoedd Cymru a Pharc Cenedlaethol Eryri.

Manteision drwy gydol y flwyddyn

Drwy wella profiad yr ymwelydd a chysylltu'n uniongyrchol â'r dref, mae'r estyniad yn annog arosiadau hirach ac ymweliadau dro ar ôl tro, gan helpu i ymestyn tymor twristiaeth y tu hwnt gyfnod brig yr haf.

Manteision drwy gydol y flwyddyn

Mae'r estyniad yn dileu'r angen i lywio o derfynfa ynysig Pen-y-Bont, gan gynnig llwybr mwy diogel, uniongyrchol a chynhwysol i dref y Bala—yn arbennig o bwysig i'r rhai sydd â heriau symudedd.

Effaith Prosiect y 'Ddraig Goch'

Bydd dod â'r rheilffordd yn ôl adref i'r Bala yn sicrhau manteision economaidd, cymdeithasol ac amgylcheddol hirdymor i'r dref.

Manteision drwy gydol y flwyddyn

- Creu golygfa unigryw o hardd ar draws y llyn rhwng Pen-y-bont a'r derfynfa newydd yn Y Bala
- Gwella profiad yr ymwelwyr, gan annog
- pobl i aros - a gwario - yn nhref y Bala y tu hwnt i dymor brig yr haf presennol
- Gwella profiad yr ymwelwyr, gan annog
- pobl i aros - a gwario - yn nhref y Bala y tu hwnt i dymor brig yr haf presennol
- Denu pobl i ganol y dref trwy gynyddu proffil a gwelededd y dref

Manteision drwy gydol y flwyddyn

- wneud hi'n llawer mwy hygyrch a diogel i gwsmeriaid ddefnyddio'r trên i gyrraedd y dref
- Dileu'r problemau parcio cynyddol ar y ffordd yng ngorsaf Pen-y-bont ac ym maes parcio'r traeth yn Llangower
- Darparu cyswllt llawer mwy gweladwy rhwng y dref a BLR a thrwy hynny integreiddio'r atyniad i gynnig twristiaeth ehangach y dref
- ynnig dull trafnidiaeth cynaliadwy i gymunedau ar hyd y llyn i gyrraedd y Bala
- Cefnogi datblygiad llwybr llyn, gan ategu llwybrau cerdded presennol.

Gweithgaredd Economaidd

- Cynyddu nifer y teithwyr blynyddol i'r rheilffordd o 34,000 y flwyddyn i 55,000 y flwyddyn
- Creu 8 swydd FTE a diogelu'r pedwar
- gweithiwr llawn amser a 16 o staff caffi tymhorol presennol yn Llanuwchllyn
- £1.4m GVA yn ardal y Bala yn ystod y cyfnod gweithredu
- Creu 38 swydd FTE a GVA o £420k y flwyddyn yn ystod y cyfnod adeiladu
- Cynhyrchu £1.90 mewn gwariant lleol am bob £1 a werir ar y rheilffordd
- Darparu enillion ar fuddsoddiad o fewn 10 mlynedd trwy gynyddu derbyniadau treth a TAW

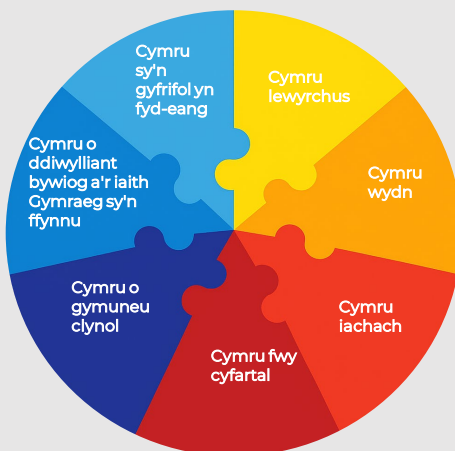
Creu lleoedd a chymuned

- Annog pobl ifanc i fyw ac aros yn y Bala, gan gefnogi cadwraeth yr Iaith Gymraeg a rhoi'r sgiliau a'r hyder i ffynnu.
- Creu cyfleusterau cymunedol sydd eu hangen yn fawr yng ngalon y dref
- Darparu caffi, siop, gwybodaeth i dwristiaid, a thoiledau cyhoeddus
- Cyflwyno 'porth' i dref y Bala; gwella presenoldeb y cyhoedd a thirlunio a gwella'r strydoedd mawr

Addasrwydd strategol

Bydd yr estyniad yn cefnogi hygyrchedd, yn hyrwyddo teithio cynaliadwy, yn rheoli effeithiau ymwelwyr yn well, ac yn gwarchod diwylliant Cymru

Mae Prosiect y Ddraig Goch yn cyflwyno achos strategol cymhellol dros fuddsoddi—un sy'n cyd-fynd yn agos â blaenoriaethau cenedlaethol ar gyfer datblygu cynaliadwy, adfywio gwledig, a llesiant cymunedol. Mae'r prosiect hwn yn gatalydd ar gyfer twf hirdymor, cynhwysol. Mae Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015 yn nodi gweledigaeth feiddgar i Gymru: gwella llesiant cymdeithasol, economaidd, amgylcheddol, a diwylliannol y wlad. Mae Estyniad Rheilffordd Llyn y Bala yn ymgorffori'r weledigaeth hon ar draws pob un o'r saith nod llesiant:

Cymru lewyrchus Drwy ymestyn y rheilffordd i ganol tref y Bala, bydd y prosiect yn ysgogi gweithgaredd economaidd lleol. Bydd yn creu swyddi newydd, yn denu buddsoddiad, ac yn darparu cyfleoedd hyfforddi—yn enwedig mewn sgiliau treftadaeth a lletygarwch—gan helpu i adeiladu economi leol wydn.

Cymru wydn Mae'r cynllun yn cynnwys gwelliannau amgylcheddol ac egwyddorion dylunio cynaliadwy. Mae'n hyrwyddo twristiaeth carbon isel ac yn annog newid ffordd teithio o'r car i'r rheilffordd.

Cymru iachach Drwy annog teithio egniol a hamdden awyr agored, mae'r rheilffordd yn cefnogi lles corfforol a meddyliol. Mae'r prosiect hefyd yn meithrin cydlyniant cymdeithasol trwy bwrpas a balchder cymunedol a rennir

Cymru fwy cyfartal Bydd yr estyniad yn gwella hygyrchedd i bawb, gan gynnwys y rhai â symudedd cyfyngedig, ac yn dod â'r rheilffordd o fewn cyrraedd mwy o drigolion. Bydd yn creu cyfleoedd cynhwysol ar gyfer gwirfoddoli, cyflogaeth, ac ymgysylltu â'r gymuned

A Wales of Cohesive Communities Mae hon yn fenter a bwerir gan y gymuned; yn uno trigolion, gwirfoddolwyr, a busnesau'r Bala, gan feithrin rhwydweithiau lleol cryfach a balchder dinasegol. Mae'n gwella cysylltedd, yn cefnogi bywiogrwydd gwledig, ac yn cyfrannu at dwf rhanbarthol cytbwys. Mae hefyd yn barod i'w ddefnyddio, gyda thir wedi'i sicrhau, cynlluniau wedi'u datblygu, a chefnogaeth gyhoeddus gref

Cymru o ddiwylliant bywiog a'r iaith Gymraeg sy'n ffynnu Mae'r rheilffordd yn ased treftadaeth fyw. Bydd ei estyniad yn cryfhau hunaniaeth ddiwylliannol y Bala, yn dathlu ei gorffennol diwydiannol, ac yn hyrwyddo'r iaith Gymraeg trwy arwyddion, dehongli a digwyddiadau cymunedol.

Cymru sy'n gyfrifol yn fyd-eang

Mae'r prosiect yn dangos stiwardiaeth gyfrifol o dreftadaeth ac adnoddau naturiol. Mae'n cefnogi twristiaeth gynaliadwy ac yn cyd-fynd â nodau byd-eang ar gyfer 17 datblygiad cynhwysol, dan arweiniad y gymuned. ¹⁷

4 Achos Buddsoddi

Amdanom ni

Rheilffordd Llyn Tegid

Prosiect y 'Ddraig Goch'

Achos Buddsoddi

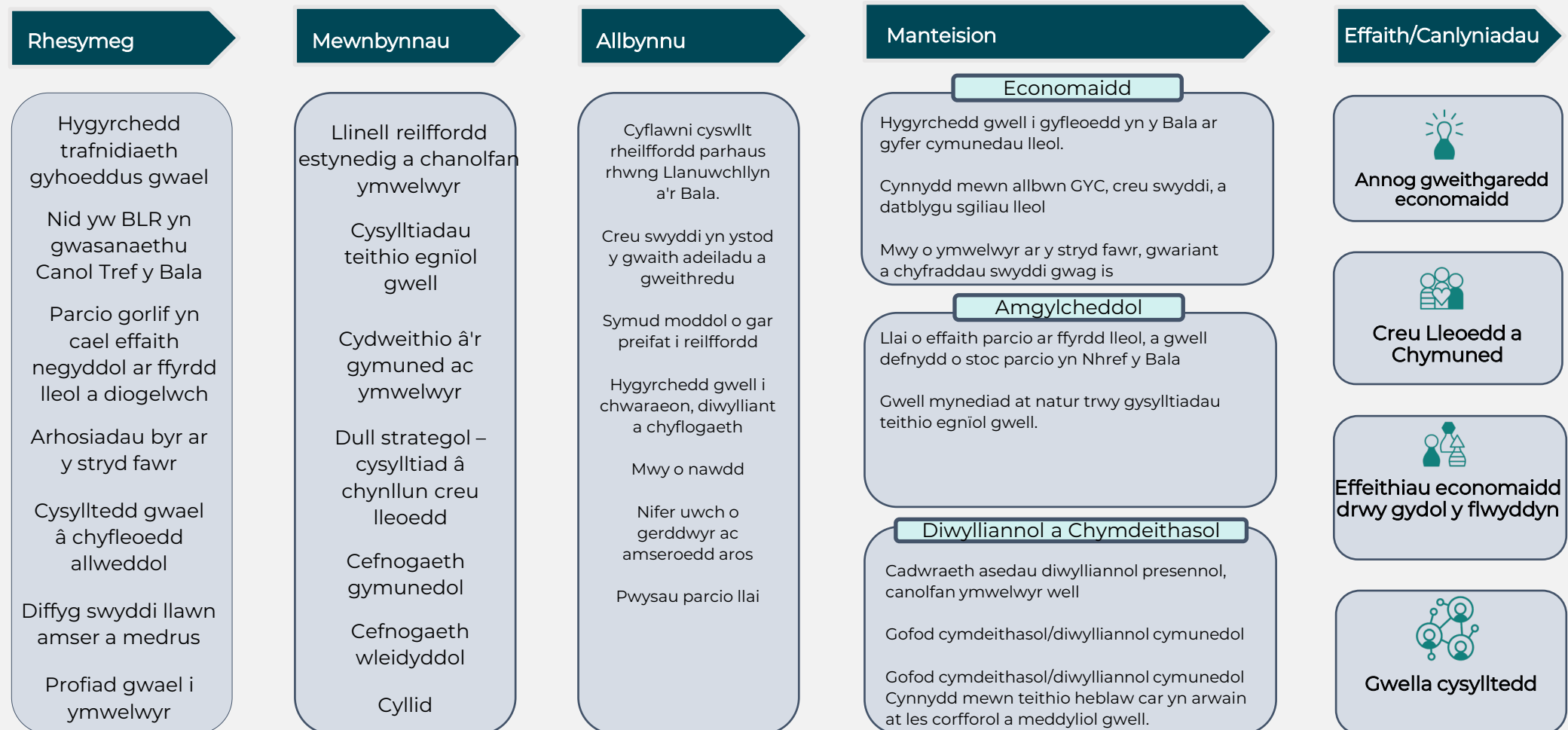
Cyflawni

Crynodeb

Achos dros newid

Mae aliniad clir rhwng y problemau presennol a'r atebion a gynigir gan Brosiect y Ddraig Goch Damcaniaeth

Damcaniaeth Newid

Y cyfle economaidd i'r Bala

Twf Teithwyr: O 34,000 i 55,000 yn flynyddol

Gwariant cynyddol yn y Bala a'r ardal leol o ganlyniad i dwf teithwyr: o £700k i £1.12M/blwyddyn

Effaith GYC: £160k o enillion net blynyddol; 12 swydd FTE wedi'u cefnogi

Hwb Adeiladu: £1.4m GYC; 38 swydd FTE (1 flwyddyn)

Sgiliau a hyfforddiant: i bobl ifanc ddatblygu sgiliau a phrofiad mewn peirianeg, lletygarwch a manwerthu.

ROI cryf: Ad-daliad mewn 10 mlynedd

4 Achos Buddsoddi

Rheilffordd Dreftadaeth: buddsoddiad profedig

Mae rheilffyrdd treftadaeth yn cynnig manteision diwylliannol, cymdeithasol ac economaidd sylweddol.

Maent yn cadw seilwaith a pheirianeg hanesyddol, gan feithrin balchder cymunedol a chyfleoedd addysgol. Fel atyniadau twristaidd, maent yn ysgogi economïau lleol drwy hybu gwariant ymwelwyr mewn lletygarwch, manwerthu a gwasanaethau.

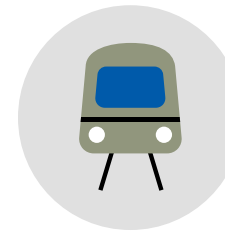
Mae llinellau treftadaeth hefyd yn creu swyddi, yn cefnogi gwirfoddoli, ac yn hyrwyddo teithio hamdden cynaliadwy. Mae eu swyn a'u dilysrwydd yn gwella hunaniaeth ranbarthol, gan eu gwneud yn asedau gwerthfawr ar gyfer adfywio gwledig a gwydnwch economaidd hirdymor.

Effeithiau Economaidd Rheilffyrdd Treftadaeth Grŵp Seneddol Hollbleidiol ar Reilffyrdd Treftadaeth

"Mae rheilffyrdd treftadaeth yn gwneud cyfraniad mawr at economïau'r ardaloedd y maent yn eu gwasanaethu o ran denu twristiaeth a gwariant sylweddol ar wasanaethau lleol. Mae ymchwil a gynhaliwyd ar gyfer nifer o reilffyrdd yn awgrymu budd cymedrig i'r economi leol o tua 2.7 gwaith trosiant y rheilffordd. At ei gilydd, byddai hyn yn awgrymu bod y budd economaidd yn genedlaethol ychydig o dan £250m".

"Mae rheilffyrdd treftadaeth hefyd yn darparu cyflogaeth a hyfforddiant sgiliau gwerthfawr gan gynnwys prentisiaethau. Yn aml mae hyn mewn ardaloedd o'r wlad lle mae cyfleoedd cyflogaeth, yn enwedig ar gyfer gweithwyr medrus, yn isel. Yn benodol, maent yn darparu swyddi lefel mynediad ar gyfer ystod eang o sgiliau a disgyblaethau."

Source: Heritage Railway Association

Effaith brofedig

Mae rheilffyrdd treftadaeth yn fodd profedig o hyrwyddo adfywio cynaliadwy, lleol. Mae ein canfyddiadau wedi'u tystio gan Gymdeithas y Rheilffyrdd Treftadaeth, y Grŵp Holl-Seneddolar Reilffyrdd Treftadaeth, ac astudiaethau achos a gyflwynir isod.

Cyflogaeth

Mae rheilffyrdd treftadaeth yn ysgogi twf swyddi lleol yn uniongyrchol ac yn anuniongyrchol, gan gynnig cyfleoedd mewn peirianeg, lletygarwch a manwerthu. Maent yn darparu cyfleoedd i bobl ifanc weithio, a byw, mewn cymunedau gwledig.

Gwerth Economaidd

Mae buddsoddi mewn rheilffyrdd treftadaeth yn cyfrannu'n sylweddol at economïau lleol drwy dwristiaeth, a'r gwariant cysylltiedig mewn cymunedau lleol.

Cludiant teithwyr cynaliadwy

Bob blwyddyn mae rheilffyrdd treftadaeth yn denu 13 mil o ymwelwyr, gan gludo 18.6m o teithwyr dros 130m o filltiroedd. Er eu bod yn bennaf ar gyfer hamdden, gallant gynnig dewis arall i gymunedau wledig sydd fel arall heb ddigon o wasanaeth o drafnidiaeth gyhoeddus.

Astudiaethau achos

Rheilffordd Ucheldir Cymru

Yn dilyn ei hailagor rhwng Caernarfon a Porthmadog yn 2011, amcangyfrifir bod y llinell bellach wedi cael cynnydd o £15 miliwn ar economi Gwynedd, gan ddarparu ar gyfer 250,000 o deithwyr yn flynyddol.

£15m y flwyddyn
GVA

ffynhonnell: "Ffestiniog & Welsh Highland Railways: A Sustainable Future"

Rheilffordd Dyffryn Hafren

Amcangyfrifir bod Rheilffordd Dyffryn Hafren yn dychwelyd £10.35m mewn gwerth economaidd yn flynyddol; cymhareb o drosiant i werth economaidd o 2.11.

£10m y flwyddyn
GVA

ffynhonnell: "Report on the Value of Heritage Railways" All Party Parliamentary Group on Heritage Rail

Rheilffordd Gogledd Swydd Efrog

Amcangyfrifir bod Rheilffordd Gogledd Swydd Efrog yn werth £30 miliwn i'r economi ranbarthol, gan gludo 350,000 o deithwyr yn flynyddol, ac yn cyflogi tua 100 o staff.

£30m y flwyddyn
GVA

ffynhonnell:
<https://www.nymr.co.uk/north-york-moors-historical-railway-trust>

Creu lle a chymuned

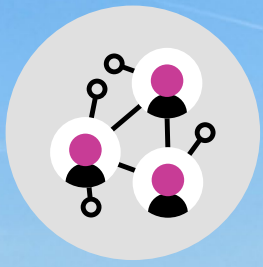
Pwynt ffocws cymunedol:
darparu gofod cymunedol sydd
ei angen yn fawr, a chyfleusterau
twristaidd

Agosrwydd at y stryd fawr:
gwneud y mwyaf o'r potensial ar
gyfer arosiadau a gwariant yn y
Bala ei hun.

Yr iaith Gymraeg: cynyddu'r cyfle
i fyw yn y dref, a chadw rhai o'r
cyfraddau uwchaf o siaradwyr
Cymraeg yn y wlad

Sgiliau, profiad, a hyfforddiant:
profiad manwerthu, ysbytai a
pheirianeg i bobl leol

Cysylltedd a Mynediad

Teithio cynaliadwy: Yn gwella cysylltedd rhwng tref y Bala a'r ardaloedd cyfagos, gan gynnig dewis arall cynaliadwy, golygfaol yn lle teithio mewn car.

Teithio egniïol: Yn caniatáu i'r dref ddatblygu cyfleusterau hamdden allweddol eraill (e.e. llwybr y llyn ac ati)

Hygyrchedd cynhwysol: yn gwella hygyrchedd, yn enwedig i'r rhai ag anableddau.

Parcio: Yn cyfeirio pobl at barcio presennol yn y Bala, gan osgoi parcio ar y stryd ac ar hyd y llyn

Trafnidiaeth gyhoeddus: mae adeilad gorsaf newydd yn cynnig cyfnewidfa bosibl gyda Gwasanaethau Sherpa.

Manteision drwy gydol y flwyddyn

Profiad gwell i ymwelwyr: golygfeydd godidog, gwybodaeth i dwristiaid, a gwell integreiddio rhwng y dref, lan y llyn, traethau, a'r rheilffordd.

Arhosiadau hirach: mynediad gwell, mwy uniongyrchol at atyniadau twristaidd a hamdden yn annog pobl i aros yn hirach, yn ystod a thu hwnt i'r haf.

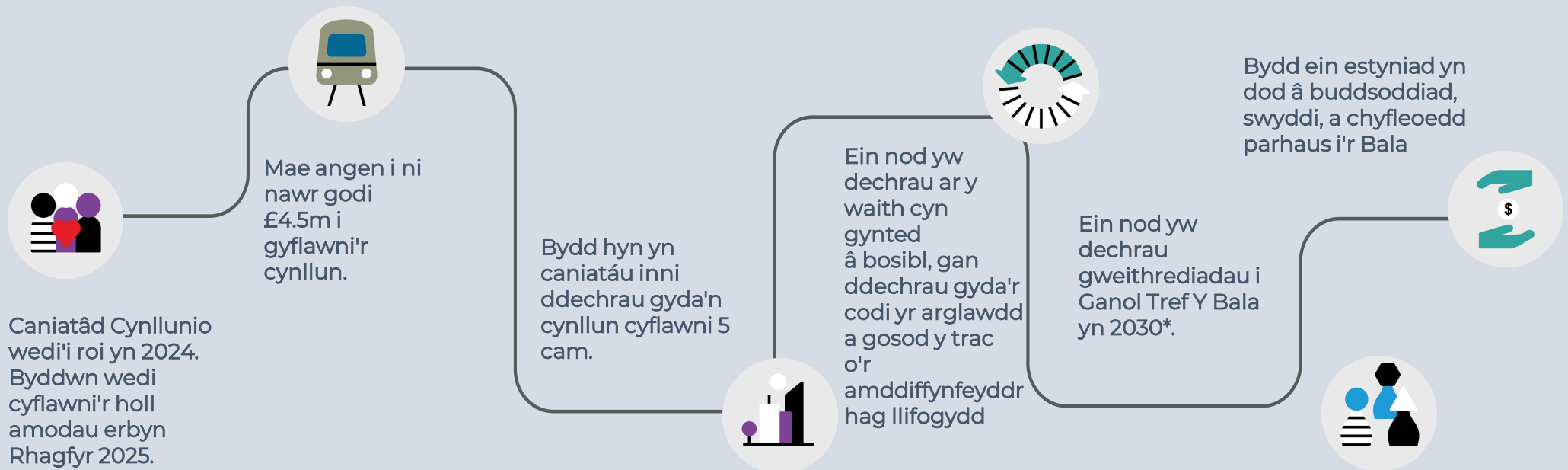
Dyfodol hirdymor: swyddi lleol yn darparu cyfleoedd i bobl leol aros yn y Bala a chyfrannu at ei heconomi

Teithiau i ganol y dref: mwy o hwylustod - a rheswm - i bobl deithio i'r Bala drwy gydol y flwyddyn

Cynllun Cyflawni

Mae gennym y cynlluniau ar waith; rydym yn deall beth sydd ei angen i gyflawni, a gall eich cyllid wneud i hyn ddigwydd.

Rhyddhau amodau
Roedd cael caniatâd cynllunio yn 2024 yn garreg filltir arwyddocaol ac mae'n cynrychioli uchafbwynt mwy na 10 mlynedd o waith.

Dylunio manwl
Rydym bellach yn dechrau gyda'r dylunio manwl ar gyfer y cynllun ond mae angen cyllid rhagorol arnom i wneud hyn digwydd.

Caffael
Unwaith y bydd y cyllid yn ei le, byddwn yn caffael tîm i gael TAWO ac adeiladu'r cynllun.

Adeiladu
Ein nod yw dechrau ar y gwanwyn 2026* ac yn disgwyl y bydd cwblhau'r 5. cyfnod yn cymryd 4 blynedd*.

Agor
Rydym yn gobeithio agor y llinell estynedig i'w theithwyr cyntaf yn 2030*.

Gweithrediad
Rheilffordd Llyn y Bala yn parhau i wasanaethu ei thwristiaid a'i chymunedau ymhell i'r dyfodol.

Gofynion ariannu

Rydym wedi nodi 5 cam o'r ddarpariaeth; pob un yn ein dwyn yn nes at gyflawni ein breuddwyd o ddychwelyd y llinell i'r Bala.

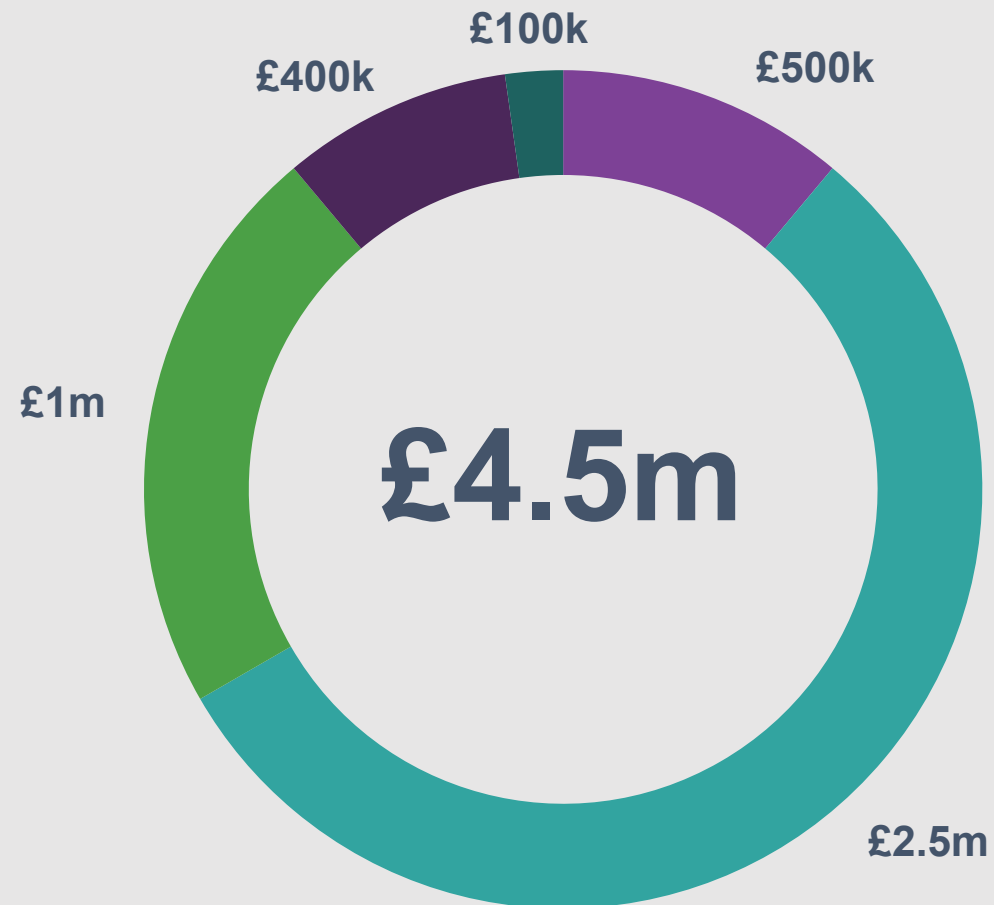
Cam 1: Adeiladu'r clawdd i lawr o'r amddiffynfeydd llifogydd, caffael a gosod y trac ar yr glawdd ac ar hyd yr amddiffynfeydd llifogydd sydd newydd eu huwchraddio.

Cam 2: Adeiladu'r orsaf gan gynnwys caffi a siop, toiledau cyhoeddus, a chanolfan wybodaeth i dwristiaid. Adeiladu sied gerbydau a blwch signalau, signalau a gwaith trac cysylltiedig.

Cam 3: Newidiadau i'r bont ffordd a adeiladwyd yn y 1950au a'r bont geffylau wreiddiol a gosod y trac.

Cam 4: Cyflwyno croesfan lefel dros y B4403

Cam 5: Darparu cysylltiad â'r rheilffordd bresennol

Gair olaf gan ein cadeirydd

Mae'r prosiect hwn yn barod i'w ddefnyddio, wedi'i gefnogi gan y gymuned, ac yn gadarn yn economaidd – helpwch ni i'w wireddu.

Nawr yw'r amser i fuddsoddi yn y Bala

Julian Birley BEM, Cadeirydd

Mae'n anrhydedd i mi gyflwyno'r prospectws hwn a thynnu sylw at y cyfle y mae'n ei gynrychioli. Mae'r estyniad arfaethedig i Reilffordd Llyn y Bala yn fenter nodedig—un sy'n addo darparu buddion parhaol i'r economi leol, y sector treftadaeth ehangach, a'r cymunedau yr ydym yn eu gwasanaethu.

Mae'r cynllun hwn yn uchafbwynt blynyddoedd o gynllunio gofalus, ymgynghori, ac ymrwymiad diysgog i gyflawni ein nod. Bydd ymestyn y llinell i dref y Bala nid yn unig yn gwella profiad yr ymwelydd ac yn cynyddu nifer y bobl sy'n ymweld, ond bydd hefyd yn cryfhau rôl y rheilffordd fel catalydd ar gyfer datblygiad rhanbarthol a chadwraeth ddiwylliannol.

Gyda'ch buddsoddiad, gallwn nawr gymryd y cam pendant nesaf—trawsnewid dyhead yn gyflawniad.

Rwy'n eich annog yn barchus i ystyried arwyddocâd hirdymor yr ymdrech hon. Drwy gefnogi'r estyniad, byddwch yn cyfrannu at waddol o stiwardiaeth, cynaliadwyedd, a chyfoethogi y gymuned.

Bydd eich cyfranogiad yn helpu i sicrhau bod Rheilffordd Llyn Tegid yn parhau i ffynnu—nid yn unig fel atyniad treftadaeth, ond felsefydliad hanfodol a sy'n edrych ymlaen.

Mae'r prosiect hwn yn 'barod i ddefnyddio', wedi'i gefnogi gan y gymuned, ac yn gadarn yn economaidd. Mae'n darparu gwerth cryf am arian, yn cefnogi adfywio gwledig, ac yn gwella un o reilffyrdd treftadaeth mwyaf golygfaol Cymru.

Ar ran yr Ymddiriedolwyr a phawb sy'n gofalu'n fawr am ddyfodol y rheilffordd, diolchaf i chi am eich diddordeb a'ch cefnogaeth.

Julian Birley –
Cadeirydd

E: [julian.birley@balalake
railwaytrust.org.uk](mailto:julian.birley@balalake
railwaytrust.org.uk)
P: +44 (0)7831 120564
Penrhiwdwrch
Llanuwchllyn
Gwynedd
LL23 7DE

Christina Kennedy –
Ymddiriedolwr

E: [christina.kennedy@balalake
railwaytrust.org.uk](mailto:christina.kennedy@balalake
railwaytrust.org.uk)
P: +44 (0)7710 252155
Allways
West Shepton
Shepton Mallet
Somerset
BA4 5UH

THE BALA LAKE
RAILWAY TRUST

ARUP

